

مدل سازی

جدایان شناسی فرهنگی

در ایران

www.ketabir

- شعبه اسناد و کتابخانه ملی
 تهران: انتشارات پایا، ۱۳۸۹
 ۲۹۱ ص: (مصور/رنگی)، جدول/رنگی، نمودار/رنگی
 978-600-97131-6-5
 کتابخانه: ۱۱۸۰۲۸۲: همجنس به صورت زیرنویس
 ایران -- تاریخ -- انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ -- جنبشهای سیاسی
 Iran -- History -- Islamic Revolution, 1979 -- Political wings
 تاریخ -- ایران -- تاریخ -- قرن ۱۴
 Political parties -- Iran -- History -- 20th century
 ۱۳۸۹/۱۵/۲۲
 ۹۵۵/۰۸۲
 ۵۰۸۵۳۴

- عنوان و نام پدیدآور
 مشخصات نشر
 مشخصات ظاهری
 شابک
 وضعیت فهرست نویسی
 یادداشت
 موضوع
 موضوع
 موضوع
 رده بندی کنگره
 رده بندی دیویی
 شماره کاتالوژی ملی

- تاریخ درخواست: ۱۳۹۱/۱۱/۱۹
 تاریخ پاسخگویی: ۱
 کد پیگیری: 5084696

مدل سازی جریان شناسی فرهنگی در ایران

مؤلف:
 دکتر رمضان شعبانی ساروئی
 ramzan.shabanni@gmail.com

ناشر: نشر ناد

تهیه و آماده سازی: مؤسسه فرهنگی هنری ناد جاوید

نوبت چاپ: اول - پاییز ۱۳۹۷

مطابق جلد: محمدرضا شعبانی

صفحه آرای: محمدرضا شعبانی

تألیف: ساجده شعبانی

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۲۵۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۱۳۱-۶-۵

تلفن و مرکز پخش:

تهران، میدان امام حسین، کوچه برخوردار، پلاک ۳، طبقه سوم، مؤسسه فرهنگی هنری ناد جاوید

۷۷۴۸۰۰۵۶

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	پیشگفتار
	فصل اول: کلیات تحقیق
۱۵	مقدمه
۱۹	۱- بیان مسئله
۲۷	۱-۱. اهداف تحقیق
۲۹	۳-۱. سؤال‌های تحقیق
۳۰	۱-۱. فرضیه‌های تحقیق
۳۰	۱-۱. ضرورت‌های تحقیق
۳۳	۱-۱. قلمرو تحقیق
۳۳	۷-۱. تعریف اصطلاحات و بعضی مفاهیم مرتبط با آن‌ها
۹۹	۸-۱. جایگاه جریان شناسی فرهنگی در علوم
۱۰۲	۹-۱. کارکردهای جریان شناسی فرهنگی
	فصل دوم: پیشینه تحقیق
۱۱۷	پیشینه تحقیق
۱۱۷	۱-۲. طبقه‌بندی پیشینه تحقیق
۱۱۸	الف) آثار تولید شده در عرصه جریان شناسی فرهنگی ایران
۱۲۶	ب) آثار تولید شده در عرصه جریان شناسی سیاسی فرهنگی ایران
۱۲۳	ج) آثار تولید شده در عرصه جریان شناسی فکری فرهنگی ایران
۱۴۸	د) آثار تولید شده در عرصه جریان شناسی سیاسی ایران
۱۵۴	ه) آثار تولید شده در عرصه جریان شناسی اقتصادی ایران
۱۵۵	و) آثار تولید شده در عرصه جریان شناسی عمومی ایران
۱۵۸	۲-۲. نقد مطالعات موجود جریان شناسی فرهنگی
	فصل سوم: چارچوب نظری
۱۶۵	۱. مدل‌سازی‌های موجود جریان شناسی فرهنگی در ایران
۲۱۲	۲. دسته‌بندی مدل‌های موجود در جریان شناسی فرهنگی
۲۱۳	الف) الگوهای تک‌عاملی
۲۱۳	ب) الگوهای چندعاملی
	فصل چهارم: مدل‌سازی جریان شناسی فرهنگی در ایران
۱۶۲	گام اول: مطالعه مسئله
۲۵۵	گام دوم: مدل‌سازی (صورت‌بندی مدل)
۱۶۸	گام سوم: تعیین پایه‌های مدل جدید
۲۵۸	۱- پایه‌های نظری
۲۵۸	۲- تعریف مفاهیم پایه‌های نظری
۲۶۰	۳- چگونگی مدل‌سازی برای جریان شناسی فرهنگی
۲۷۷	۴. مدل نهایی جریان شناسی فرهنگی در ایران
	فصل پنجم: نتیجه‌گیری
۲۸۱	۵-۱. بحث
۲۸۶	۵-۲. نتایج و یافته‌های تحقیق
۲۸۷	۵-۳. پیشنهادها
۲۹۱	فهرست منابع و مآخذ

پیشگفتار

انقلاب اسلامی ایران در جهان دین گریز و دین ستیز قرن بیستم، با مبانی فکری اسلام (این بیستم) بزرگترین تحول فرهنگی قرن بیستم محسوب گردیده که پیامدها و بازتاب‌های آن در طول سه دهه گذشته منشأ تحولات بی شماری در عرصه‌های ملی و فراملی شده است.

یکی از پیامدهای این انقلاب اسلامی که هنوز آن چنان که باید مورد شناسایی و تحلیل قرار نگرفته است، سس آن در پیدایی و پویایی جریان‌های فکری فرهنگی و شفاف‌سازی گفتمان‌های اجتماعی است. بازشناسی این جریان‌ها و گفتمان‌های فعال فرهنگی و پیش بینی رونق‌ات وولات آینده آن‌ها در سطح کشور می‌تواند بستر مناسبی برای فهم بهتر پرسش‌های بنیادین، تصمیمات راهبردی و گشودن فضاهای تازه در گفت و گوهای نخبگانی و عرصه‌های عمومی جامعه باشد.

در طول چند دهه گذشته، انقلاب اسلامی از دو سو، همک اجتماعی در ایران را تحت تأثیر خود قرار داد. از یک سو، به شفاف سازی و مرزبندی جریان‌های فکری فرهنگی کمک کرد و دیدگاه‌های مبهم و گاه آشفته متفکران را به تدریس به واضع روشن و متمایز تبدیل ساخت. این پدیده بیش از هر چیز مرهون الزامات عملی در فضای باز فکری در صحنه مدیریت جمهوری اسلامی بود؛ گرایش‌ها و نگرش‌ها که پیش از آن تنها به بیان اصول و آرمان‌های کلی بسنده می‌کردند، در مواجهه با نیازهای عملی و نیز در رقابت‌های گفتمانی با دیگر گرایش‌ها، به ناچار به تبیین دقیق‌تر دیدگاه‌های خود پرداختند و درون مایه عقاید خویش را به صورت آشکار و عریان باز نمودند. به این ترتیب، در طول چهار دهه گذشته، از درون جریان‌های پیچیده

و درهم تنیده فکری فرهنگی در ایران، به تدریج رویکردهایی با چارچوب‌های نظری و ارزش‌های ایدئولوژیک مشخص، سر برآورد. از سوی دیگر، انقلاب اسلامی سبب شد پارامای ازیاده‌ها و آراء که پیش از آن چندان مجال طرح نداشت و بستر مناسبی برای رویش نمی‌یافت، گام‌به‌گام به گرایش‌های فعال و حتی به گفتمان‌های جدی تبدیل شوند.

با این وصف، در طول سال‌های پس از پیروزی انقلاب، ظهور و بروز جریان‌های فکری و فرهنگی، کارکردهای گوناگونی از جمله مهندسی افکار عمومی، تأثیرگذاری بر گفتمان دولت‌ها، و طراحی مدل‌ها و الگوهای مختلف در عرصه‌های اداره کشور و گام‌های سازنده در عرصه‌های بین‌المللی و منطقه‌ای، و نیز رقابت‌ها و نزاع‌های ایدئولوژیک و فکری آنان، پیامدهایی را در عرصه‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کشور برجای گذاشته است.

عبور از دهه اول انقلاب، که دوران بنیان‌گذار، تثبیت و تحکیم نظام اسلامی و با ایستادگی در مقابل هشت سال دفاع مقدس پیوند خورد؛ زمینه را برای تعمیق اهداف و آرمان‌های والای انقلاب همچون عدالت، آزادی، استقلال فراهم ساخت. عصر پس از بنیانگذار در ایران، امری است که مختصات مشخصی داشته شده است. از جمله از یک سو، ثبات و آرامش امنیتی و سیاسی در کشور، به رشد و بالندگی و ثبات و پایداری نسبی جریان‌های فکری فرهنگی کشور کمک کرده است. از سوی دیگر جریان‌های فرهنگی به منظور تأثیرگذاری بر افکار عمومی، با توجه به مواضع در عرصه‌های اداره کشور بودند؛ در نتیجه، ماهیت فکری آن‌ها، دیدگاه‌ها و رویکردهای مختلفشان برای نخبگان و آحاد جامعه آشکار گردیده است.

بر این اساس یکی از مسائلی که همواره در فضای فرهنگی ایران مورد توجه رهبران، روشن‌فکران، فعالان، کنش‌گران اجتماعی بوده، واکاوی و تحلیل جریان‌های فرهنگی و بررسی نقش آنان در هدایت افکار عمومی بوده است. فهم این مسئله از آنجایی ضروری به نظر می‌رسد که «شیوه زیست» جریان‌های فرهنگی، به واسطه تأثیرات روزافزون نفوذ جریان‌های فرهنگی مدرن با چالش‌های فروانی روبرو شده است. از سوی دیگر نگاه‌ها و رویکردهای جریان‌های فرهنگی، اثر وضعی خود را بر گفتمان‌های دولت‌ها و جریان‌های

سیاسی اجتماعی ایران و در نتیجه اولویت سیاست‌ها و برنامه‌های دستگاه‌های کشور برجای گذاشته است. اهمیت این مسئله زمانی دو چندان می‌شود که در دوره بعد از بنیانگذار، انقلاب اسلامی با فراز و نشیب‌هایی مواجه شده و جریان‌های فرهنگی کشور مواضع و دیدگاه‌های آنان شفاف‌تر و با ثبات‌تر شده است و برای نسلی که از رویش، پویا و خیزش جریان‌های فرهنگی اطلاع کافی ندارد و در صدد پاسداری از انقلاب و نظام اسلامی است، ابهاماتی و چالش‌هایی را ایجاد کرده است که تبیین آن‌ها بسیار ضروری به نظر می‌رسد.

آنچه در تعریف جریان فرهنگی می‌توان گفت عبارت است از: گروهی اجتماعی که گرایش‌ها، فرهنگی همگون و یا یکسانی دارند و به سوی پدید آوردن یک خرده فرهنگ پیش می‌روند. بر اساس این تعریف، طراحی مدل جریان‌شناسی فرهنگی در کشور، در حقیقت دسته‌بندی، طبقه‌بندی جهت تجزیه و تحلیل درست جریان‌شناسی فرهنگی و معرفی آن‌ها با بهره‌مندی از شاخص‌ها و نیز تعیین سهم هر یک از مؤلفه‌هاست.

پژوهش حاضر، درصدد است با تحلیل جریان‌شناسی فرهنگی شکل گرفته در چهار دهه پس از انقلاب اسلامی، به فهم این مسئله یاری رساند که جریان‌شناسی فرهنگی در ایران را چگونه می‌توان با ارائه الگوی نظری خاص، مورد دسته‌بندی، چینش و مدل‌سازی قرار داد؟ به لحاظ نظری گونه‌ها و دسته‌بندی‌های مختلفی از جریان‌شناسی فرهنگی بر اساس مؤلفه‌های خاص از سوی محققان مطرح گردید که می‌تواند پشتوانه نظری این پژوهش محسوب شود.

در مدل‌سازی‌های موجود از جریان‌شناسی فرهنگی در ایران، اغلب محققان به الگوهای تک متغیره بسنده نمودند. این دسته‌بندی اگرچه به شناخت ابتدایی جریان‌شناسی فرهنگی کمک شایانی می‌نماید، اما به دلیل اینکه مقوله فرهنگ امر پیچیده‌ای است و با حوزه‌های مختلف در جامعه تعامل دارد؛ همچنین یک مؤلفه هر چند ما را در شناخت وجهی از وجوه گوناگون جریان‌شناسی فرهنگی کمک می‌نماید اما نمی‌تواند تمام وجوه، ابعاد و گستره جریان‌های فرهنگی را ترسیم نماید. با این

توصیف محقق در صدد طراحی الگوی جامع جریان‌شناسی فرهنگی در ایران است. بر این اساس در بحث مدل‌سازی جریان‌شناسی فرهنگی، پرسش‌های فراوانی از شناسایی، طبقه‌بندی، نقد جریان‌شناسی‌های موجود تا طراحی مدل جریان‌شناسی جامع وجود دارد که نیازمند یافتن پاسخی صحیح برای آن می‌باشیم؛ در این تحقیق سعی شده است برای سوال‌های فوق پاسخی درخور یافته و ارائه گردد.

هدف فوق‌الذکر اینجاست که بر اساس محدوده زمانی این تحقیق و مدل‌سازی جریان‌شناسی فرهنگی در عصر پس از پیروزی انقلاب اسلامی، گزارش تحقیق در پنج فصل سازماندهی شود:

در فصل اول کلیات تحقیق شامل: تعریف مفاهیم و تعاریف نظری و عملیاتی واریان تاریک‌های جریان‌های فرهنگی، جایگاه جریان‌شناسی فرهنگی در علوم بحث می‌شود و در فصل دوم، در پیشینه تحقیق به طبقه‌بندی پیشینه تحقیق و نقد مطالعات موجود جریان‌شناسی فرهنگی اشاره می‌گردد، آنگاه در فصل سوم در دیدگاه‌های نظری مدرسان‌های موجود و دسته‌بندی مدل‌های موجود در جریان‌شناسی فرهنگی بحث می‌گردد، پس در فصل چهارم در مدل‌سازی جریان‌شناسی فرهنگی مطالعه مستند، صورت‌بندی مدل، تعیین پایه‌های مدل جدید، اعتبار‌سنجی و پیاده‌سازی مدل مطرح می‌شود. در ادامه در فصل پنجم جمع‌بندی و نتایج تحقیق آورده خواهد شد.

مراحل اجرای طراحی مدل جریان‌شناسی فرهنگی

در این تحقیق، مراحل اجرای طراحی مدل جامع جریان‌شناسی فرهنگی به قرار زیر است:

سوال اصلی و آغازین

مدل جامع جریان شناسی فرهنگی پس از پیروزی انقلاب چیست؟

مطالعه، بایخانه ای، مبنای نظری، تحقیقات پیشین و مصاحبه

طراحی و تدوین چارچوب نظری

طراحی مدل مفهومی

شناسایی مفهوم ابعاد،
مولفه ها و شاخص

اعتبار سنجی و پایایی

توزیع، تکمیل و جمع آوری پرسشنامه ها و جمع آوری داده

مدل جریان شناسی فرهنگی پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران

نمودار (۱): چارچوب اجرایی تحقیق